

08/03

Prostředky státního rozpočtu z kapitoly *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* určené na výzkum a vývoj

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2008 pod číslem 08/03. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Zdeněk Brandt.

Cílem kontroly bylo prověřit poskytování, čerpání a použití prostředků státního rozpočtu určených na výzkum a vývoj, včetně systému hodnocení očekávaných a dosažených přínosů.

Kontrolovaným obdobím bylo období let 2005 až 2007, v případě věcných souvislostí roky předcházející a období do ukončení kontroly.

Kontrola byla provedena v době od ledna do července 2008.

Kontrolované osoby:

- A. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále též „MŠMT“);
- B. Česká zemědělská univerzita v Praze (dále též „ČZU“), České vysoké učení technické v Praze (dále též „ČVUT“), Slezská univerzita v Opavě (dále též „SU“), Univerzita Karlova v Praze (dále též „UK“), Univerzita Pardubice, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (dále též „VŠCHT“), Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále též „VŠB-TUO“), Vysoké učení technické v Brně (dále též „VUT“) a Západočeská univerzita v Plzni (dále též „ZU“).

Námítky proti kontrolním protokolům podané MŠMT, VŠCHT a ZU byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících rozhodnutími o námitkách. Odvolání proti rozhodnutí o námitkách podáno nebylo.

Kolegium NKÚ na svém XIII. zasedání, konaném dne 1. října 2008,

schválilo usnesením č. 3/XIII/2008

kontrolní závěr v tomto znění:

I. Úvod

Výdaje státního rozpočtu na podporu výzkumu a vývoje (dále též „VaV“) zaznamenaly v průběhu kontrolovaného období významný nárůst. Podle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, je MŠMT ústředním správním úřadem odpovědným za VaV, který zabezpečuje mj. přípravu koncepčních dokumentů týkajících se VaV v České republice v souladu s mezinárodními smlouvami. Dále zajišťuje přípravu priorit formou *Národního programu výzkumu* (dále též „NPV“), realizaci priorit VaV v oblastech, kde je poskytovatelem podpory, a mezinárodní spolupráci České republiky ve VaV, včetně jednání s orgány a institucemi Evropských společenství.

Prostřednictvím rozpočtové kapitoly 333 – *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* je realizován největší podíl výdajů ze státního rozpočtu na VaV; tento podíl vzrostl z cca 33% prostředků schváleného státního rozpočtu na VaV v roce 2005 až na 39% v roce 2007. MŠMT

je poskytovatelem jak účelové, tak institucionální podpory, která je v této rozpočtové kapitole výrazně vyšší, jak je zřejmé z následující tabulky. Účelovou podporou VaV je poskytnutí účelových prostředků mj. na programové projekty, institucionální podporou je poskytnutí prostředků na řešení výzkumných záměrů, specifického výzkumu na vysokých školách a mezinárodní spolupráci České republiky ve VaV.

Přehled výdajů na výzkum a vývoj kapitoly MŠMT v letech 2005–2007 (v tis. Kč)

Rok		Schválený rozpočet	Rozpočet po změnách	Skutečnost	Plnění (v %)
2005	Výdaje na výzkum a vývoj celkem	5 478 472	5 458 201	5 587 045,85	102,36
	v tom: institucionální výdaje celkem	4 118 228	4 105 957	4 104 941,99	99,98
	účelové výdaje celkem	1 360 244	1 352 244	1 482 103,86	109,60
2006	Výdaje na výzkum a vývoj celkem	6 766 318	6 754 936	6 703 238,26	99,23
	v tom: institucionální výdaje celkem	4 210 930	4 206 974	4 188 312,47	99,56
	účelové výdaje celkem	2 555 388	2 547 962	2 514 925,78	98,70
2007	Výdaje na výzkum a vývoj celkem*)	9 765 753	9 759 354	9 752 739,53	99,93
	v tom: ze státního rozpočtu	8 037 374	8 030 975	8 024 360,53	99,92
	v tom: institucionální výdaje celkem	5 639 374	5 566 180	5 562 463,50	99,93
	účelové výdaje celkem	2 398 000	2 464 795	2 461 897,03	99,88

Zdroj: závěrečné účty kapitoly 333 – *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* za roky 2005, 2006 a 2007.

*) Včetně programů spolufinancovaných z prostředků EU; tyto prostředky byly k 31. prosinci 2007 převedeny do rezervního fondu.

V předcházejících kontrolních akcích NKÚ orientovaných na VaV byl kladen důraz na kontrolu především účelové formy podpory VaV. Proto byla kontrolní akce č. 08/03 zaměřena:

- u vybraných vysokých škol a MŠMT na institucionální podporu specifického výzkumu na vysokých školách (dále též „specifický výzkum“) a na prostředky institucionální podpory výzkumných záměrů (dále též „VZ“);
- u MŠMT také na účelové prostředky poskytované v programech ve vlastní působnosti a v *Národním programu výzkumu*.

Pozn.: Právní předpisy uváděné v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrolované období.

II. Skutečnosti zjištěné při kontrole

1.1 Institucionální podpora specifického výzkumu na vysokých školách

Specifický výzkum je část výzkumu na vysokých školách, která je bezprostředně spojena se vzděláváním a na níž se podílejí studenti (§ 3 odst. 1 písm. b) bod 2 zákona č. 130/2002 Sb.). Vysokým školám (dále též „VŠ“) je poskytována institucionální podpora specifického výzkumu podle jejich předpokladů daných dosavadní úspěšností ve veřejné soutěži v oblasti výzkumu a vývoje, úspěšnosti při uplatnění výsledků, počtu studentů v jednotlivých typech akreditovaných studijních programů a kvalifikační struktury akademických pracovníků.

V období 2005–2007 MŠMT podporovalo 24 subjektů, přičemž byla ročně rozdělována částka 1 044 227 tis. Kč.

a) Vyřizování žádostí

Kritéria a postupy poskytování a užití podpory specifického výzkumu stanoví kromě zákona č. 130/2002 Sb. i nařízení vlády č. 462/2002 Sb., o institucionální podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o hodnocení výzkumných záměrů. MŠMT při posuzování žádostí VŠ a výpočtu výše dotace specifického výzkumu vycházelo z ustanovení těchto obecně závazných předpisů, na jejichž základě vypracovalo vlastní vzorec umožňující stanovit míru důležitosti vybraných parametrů a respektovat výsledky VaV uplatněné v předcházejícím období. Rozhodnutí vydávalo v termínech stanovených nařízením vlády č. 462/2002 Sb.

Kontrolováno bylo deset vybraných vysokých škol, kterým MŠMT poskytlo v letech 2005–2007 institucionální podporu specifického výzkumu v celkové výši 2 209 178 tis. Kč (752 741 tis. Kč v roce 2005, 735 838 tis. Kč v roce 2006 a 720 599 tis. Kč v roce 2007). Vysoké školy podávaly žádosti většinou s podklady potřebnými pro výpočet dotace. Dvě vysoké školy z deseti kontrolovaných však v žádostech uvedly, že přesná čísla o počtech studentů a akademických pracovníků v době podání žádosti ještě nemají k dispozici, a žádaly MŠMT, aby si data upravilo podle aktuálního stavu svých databází. Jedna z VŠ v kontrolovaném období data pro výpočet výše dotace v žádosti vůbec neuváděla s tím, aby si je MŠMT získalo ze svého informačního systému, což MŠMT skutečně učinilo.

Z tohoto pohledu se vyplňování dat potřebných pro stanovení výše dotace v žádostech jeví jako formální.

b) Užití podpory – účelovost

Dle ustanovení § 2 odst. 3 nařízení vlády č. 462/2002 Sb. lze institucionální podporu specifického výzkumu užít na výzkumnou činnost, na které se podílejí studenti vysokých škol, a to zejména na úhradu osobních a věcných nákladů spolupráce studentů magisterských a doktorských studijních programů při řešení projektů a výzkumných záměrů řešených na vysokých školách, na úhradu osobních a věcných nákladů společného výzkumu prováděného akademickými pracovníky a studenty a nákladů na výzkum prováděný studenty při přípravě diplomové nebo disertační práce.

Právní úprava použití finančních prostředků institucionální podpory specifického výzkumu nezaručuje, aby peněžní prostředky byly používány skutečně a prokazatelně ve prospěch VaV. Zákon č. 130/2002 Sb. v § 3 uvádí obecně účel tohoto druhu podpory a ani § 2 odst. 3 nařízení vlády č. 462/2002 Sb. nevymezuje taxativně, které náklady mohou být z podpory hrazeny a které nikoliv. Podle ustanovení § 1 odst. 5 nařízení vlády č. 462/2002 Sb. podrobné podmínky užití institucionální podpory specifického výzkumu stanoví poskytovatel příjemci jako součást rozhodnutí o poskytnutí institucionální podpory. **MŠMT však v rozhodnutích o poskytnutí institucionální podpory nestanovilo podrobné podmínky užití institucionální podpory specifického výzkumu.**

Vysoké školy část dotací (některé VŠ také celou dotaci) používají na hrazení určité části celoškolních (celofakultních) provozních nákladů. Tato část bývá stanovována při tvorbě rozpočtu školy a nelze najít souvislost mezi její výší a výzkumnou činností studentů. Argument, že se studenti při výzkumné práci podílejí na režii celé školy, umožňuje prakticky každý režijní náklad nebo jeho část uhradit z dotace na specifický výzkum. Vykazování prostředků podpory bez přímé vazby na VaV však nemá opodstatnění. Použití prostředků bez přímé vazby na VaV bylo MŠMT známo, některé VŠ informace tohoto druhu uváděly ve výročních zprávách o hospodaření předávaných MŠMT.

Nař. VŠCHT hradila z prostředků institucionální podpory specifického výzkumu náklady na úklid sněhu a péči o zeleň (2 029 tis. Kč), úklid budov (102 tis. Kč), účetní a daňové pora-

denství, na desinfekci apod., což uváděla i ve svých výročních zprávách; ČVUT např. hradilo opravy výtahů a jejich revize (105 tis. Kč).

Kontrolou deseti vysokých škol bylo zjištěno, že dotace na specifický výzkum sice dává příležitost vysokým školám podpořit výzkumnou činnost, na které se podílejí studenti vysokých škol, avšak **přístup MŠMT umožňuje příjemci téměř volné použití prostředků této podpory.**

c) Stanovení cílů

Rozhodnutí MŠMT o poskytnutí institucionální podpory specifického výzkumu neobsahuje konkrétní a jednoznačnou formulaci účelu. Konkretizace cíle a zaměření specifického výzkumu tak zůstává na libovůli příjemce.

Většina kontrolovaných VŠ používá část dotací určených na specifický výzkum na projekty interní grantové soutěže (ČZU v plné výši, naopak SU vůbec). V těchto případech lze u projektů vyhodnotit efektivnost jako dosažení určitých výsledků při použití známé výše podpory.

Hodnocení míry efektivnosti, hospodárnosti a splnění účelu při realizaci specifického výzkumu nelze ve většině případů provést, neboť MŠMT nestanovilo podmínky a kritéria pro hodnocení cílů specifického výzkumu.

1.2 Institucionální podpora výzkumných záměrů

Výzkumným záměrem se podle zákona 130/2002 Sb. rozumí vymezení předmětu výzkumné činnosti právnické osoby nebo organizační složky, jeho cílů, strategie, nákladů a předpokládaných výsledků, který zajišťuje v základním nebo aplikovaném výzkumu, s výjimkou průmyslového výzkumu, její koncepční rozvoj na období pěti až sedmi let.

Skutečné čerpání institucionální podpory výzkumných záměrů vykázalo MŠMT v roce 2005 ve výši 3 019 999 tis. Kč, v roce 2006 ve výši 3 102 910 tis. Kč a v roce 2007 ve výši 3 718 432 tis. Kč.

a) Náležitosti návrhů výzkumných záměrů

Kontrola byl podroben způsob, jakým MŠMT vybíralo VZ podporované od 1. ledna 2005. Při zveřejnění náležitostí podle zákona č. 130/2002 Sb. a nařízení vlády č. 462/2002 Sb. nevymezilo MŠMT žádné priority ani rámce věcného zaměření navrhovaných VZ. Rovněž rezortní koncepce VaV zpracovaná na MŠMT v návaznosti na *Národní politiku výzkumu a vývoje na období 2004–2008* hovoří o podpoře formou výzkumných záměrů ve zcela obecné rovině.

MŠMT náležitosti pro předložení návrhů VZ nezveřejnilo takovým způsobem, aby bylo možné datum zveřejnění doložit, proto nebylo možné ověřit, zda byla dodržena podmínka stanovená v § 27 odst. 1 zákona č. 130/2002 Sb.

MŠMT nepostupovalo v souladu s § 5 odst. 2 písm. c) bod 1 zákona č. 130/2002 Sb.; neboť v popisu personálního zabezpečení realizace VZ, který má obsahovat *jmenný seznam zaměstnanců uchazeče ..., kteří se budou podílet na řešení výzkumného záměru (dále jen „řešitelský tým“)* ..., umožnilo rozdělení řešitelského týmu na dvě kategorie (D1 – výzkumní pracovníci, kategorie D2 – další členové řešitelského týmu). U kategorie D2 MŠMT nevyžadovalo jmenný seznam zařazených pracovníků. Kontrolou u deseti příjemců institucionální podpory na VZ bylo zjištěno, že do kategorie D2 jsou zařazováni i výzkumní pracovníci s nejvyšší kvalifikací, jejichž úvazek je nižší než 50 %. O jejich účasti, ale i účasti dalších pracovníků na řešení VZ není MŠMT jmenovitě informováno.

b) Hodnocení návrhů výzkumných záměrů

Při hodnocení návrhů VZ bylo přiměřeně postupováno podle § 21 zákona č. 130/2002 Sb. Způsob a kritéria pro hodnocení VZ, podle kterých postupovaly hodnotící komise, jsou součástí *Zásad hodnocení návrhů výzkumných záměrů (VZ)*. Zásady obsahují detailní postupy, jejichž výsledkem je stanovení počtu bodů. **MŠMT nezveřejnilo zásady takovým způsobem, aby bylo možné datum zveřejnění ověřit. Nedoložilo, že se uchazeči mohli před podáním návrhů seznámit s kritérii hodnocení.**

Hodnotící komise postupovaly při hodnocení podle uvedených zásad a navrhly poskytnout podporu v konkrétní výši, příp. podporu neposkytnout. MŠMT zařadilo VZ doporučené komisemi k podpoře a klasifikované příslušným počtem bodů do kategorií A, B, C a D s tím, že pro každou skupinu oborů byly stanoveny jiné bodové hranice pro zařazení do kategorie. Jednotlivé hodnotící komise měly podle MŠMT rozdílnou náročnost hodnocení, přestože podle výše uvedených zásad *pro hodnocení v různých mezirezortních komisích platí stejná pravidla. Hodnocení ve všech mezirezortních komisích se provádí podle stejných pravidel a stejného algoritmu na základě stejných kritérií a ukazatelů.*

Při stanovení uvedených bodových hranic byla použita statistická metoda, jejímž provedením byl pověřen nezávislý subjekt. Byly vytvořeny podmínky pro zachování anonymity a bylo požadováno předložení variantního řešení a co nejvyšší soudržnost skupin vzešlých z analýzy. Ze zpracovaných variant MŠMT vybralo tu, která umožňovala rozdělení disponibilních zdrojů v závislosti na výsledcích hodnocení.

MŠMT zařazením VZ do kategorií rozhodlo o procentuální výši podpory, která měla korespondovat s kvalitou VZ. Kategorie A získala podporu ve výši 100 % uznaných nákladů doporučených meziresortními komisemi a kategorie B podporu ve výši cca 88 % hodnoty uznaných nákladů doporučených meziresortními komisemi. MŠMT rozhodlo nepřidělit podporu VZ zařazeným do kategorií C a D. **MŠMT informovalo uchazeče o tomto způsobu hodnocení a přesunu mezi kategoriemi až dodatečně, zároveň s výsledky hodnocení.**

MŠMT umožnilo těm uchazečům, kteří měli více návrhů hodnocených v kategorii B, aby se některého z předkládaných návrhů vzdali ve prospěch zbývajících, jimž pak mohla být podpora navýšena na úroveň kategorie A. Tuto možnost využila pouze jedna VŠ. **V takovém případě byl ovšem popřen princip, že procentuální výše podpory má odpovídat kvalitě VZ, jak ji ohodnotil odborný poradní orgán – meziresortní hodnotící komise i MŠMT.**

Některé schválené návrhy VZ nebyly zcela konkrétní v definici předpokládaných výsledků řešení VZ. Např. se v návrzích vyskytuje tato formulace: *charakter výzkumu nedovoluje dopředu stanovit přesně věcný obsah a harmonogram uplatnění dosažených výsledků*. I z dalších formulací v návrzích VZ lze usuzovat, že u VZ charakteru základního výzkumu nelze požadovat jejich realizaci v pevně stanovených etapách podle časového harmonogramu.

Návrhy výzkumných záměrů, o jejichž podpoře v letech 2005–2011 MŠMT rozhodlo, nebyly jako celek vyhodnoceny z pohledu předpokládaného využití výsledků, a tedy efektivity výdajů veřejných prostředků. Přestože se jedná o prostředky ve výši cca 16,5 mld. Kč, neexistuje kvantifikovaný odhad, jaký je očekávaný celkový přínos podporovaných VZ, vyjádřený jako hodnota výsledků, především jejich inovačního potenciálu u VZ charakteru aplikovaného výzkumu. Přínos řešení vyjádřený jako dopad řešení VZ na stav úrovně poznání vůči výchozímu stavu poznání a u aplikovaného výzkumu zejména inovační potenciál a využitelnost výsledků byly posuzovány pouze u jednotlivých VZ v rámci hodnocení oborovými hodnotícími komisemi.

c) Kontrola a hodnocení výzkumných záměrů

Dle § 13 odst. 1 a 2 zákona č. 130/2002 Sb. je poskytovatel povinen provádět kontrolu plnění cílů VZ, včetně kontroly čerpání a využívání podpory, účelnosti uznaných nákladů podle rozhodnutí o poskytnutí podpory. Kontrola včetně zhodnocení dosažených výsledků a jejich právní ochrany se provádí vždy po ukončení řešení VZ. Pokud je doba, po kterou se poskytuje podpora, delší než dva roky, je poskytovatel povinen provést kontrolu rovněž nejméně jedenkrát v průběhu řešení VZ.

Podle výše uvedeného ustanovení v roce 2007 provedlo MŠMT průběžnou kontrolu VZ na základě vyhodnocení periodických zpráv, výkazů uznaných nákladů a kontrolních návštěv na pracovištích vykonavatelů, resp. příjemců podpory. Kontrolována byla činnost příjemců do konce roku 2006. Na základě výsledků hodnocení VZ rozhodlo MŠMT o průběhu jejich dalšího řešení a o pokračování v poskytování institucionální podpory, resp. o změnách její výše. Od roku 2008 změnilo MŠMT výši institucionální podpory v závislosti na výsledcích vstupního a průběžného hodnocení u většiny VZ.

Obecně závazné právní předpisy neukládají poskytovatelům podpor na výzkumné záměry povinnost vyhodnocovat cíle po ukončení poskytování této institucionální podpory jako celku, na rozdíl od účelové podpory, kde programy musí být vyhodnocovány. Vyhodnocení efektivnosti vynaložených finančních prostředků po ukončení všech VZ v podmínkách MŠMT je však žádoucí.

Skupinami kontrolujících NKÚ bylo kontrolováno celkem 29 VZ u deseti vysokých škol. MŠMT na tyto VZ poskytlo v letech 2005–2007 institucionální podporu v celkové výši 2 184 176 tis. Kč (710 469 tis. Kč v roce 2005, 724 413 tis. Kč v roce 2006 a 749 294 tis. Kč v roce 2007). Kontrolou bylo mj. zjištěno:

UK, VUT a VŠB-TUO při změně výše položkového členění uznaných nákladů nedodržely postup dle rozhodnutí MŠMT o poskytnutí institucionální podpory VZ, neboť nepožádaly MŠMT o změnu výše uznaných nákladů. UK, ČVUT a VŠB-TUO ve výkazu uznaných nákladů chybně vykázaly nižší spoluúčast, než byla vedena v účetnictví.

ČVUT při zadání podlimitní veřejné zakázky nepostupovalo v souladu s ustanovením § 38 a § 146 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, neboť k podání nabídky vyzvalo pouze tři zájemce a informace o veřejné zakázce nezveřejnilo v informačním systému veřejných zakázek.

2.1 Účelová podpora programů ve vlastní působnosti MŠMT

Kontrola NKÚ byly podrobeny programy ve vlastní působnosti MŠMT související s mezinárodní spoluprací. Jednalo se o tyto programy:

- EUREKA – vícestranná vědecká spolupráce za účelem zvyšování technologického potenciálu členských zemí EUREKA;
- EUPRO – podpora a rozvoj národní informační infrastruktury rámcových programů EU a podpora přípravy a předkládání návrhů české účasti v rámcových programech EU a v programu EURATOM;
- COST – podpora účasti českých pracovníků VaV v evropské mnohostranné spolupráci v oblasti VaV;
- KONTAKT – podpora účasti českých výzkumných a vývojových pracovníků v mnohostranných a dvoustranných aktivitách se státy, s nimiž má ČR sjednanou platnou mezvládní dohodu o vědeckotechnické spolupráci, a v mnohostranných mezvládních aktivitách výzkumu;
- INGO – přístup české vědecké veřejnosti k aktivitám mezinárodních nevládních organizací zabývajících se VaV.

Skutečné čerpání účelové podpory v rámci programů ve vlastní působnosti vykázalo MŠMT v roce 2005 ve výši 385 043 tis. Kč, v roce 2006 ve výši 876 283 tis. Kč a v roce 2007 ve výši 794 212 tis. Kč.

MŠMT doložilo, že provádělo v průběhu let 2005–2007 kontroly plnění cílů projektů, včetně kontroly čerpání a využívání podpor, i kontroly účelnosti uznaných nákladů podle uzavřené smlouvy nebo rozhodnutí o poskytnutí podpory. Plnění dílčích cílů projektů každoročně MŠMT kontrolovalo formou průběžného oponentního řízení. Plnění cílů ukončených projektů MŠMT kontrolovalo formou závěrečného oponentního řízení. Hodnoceny byly mj. dosažení cílů projektu, hospodaření s finančními prostředky, využitelnost výsledků a smlouvy o využití výsledků.

MŠMT doložilo, že důsledně hodnotí průběh řešení i plnění cílů jednotlivých projektů zařazených do programů. **Celkové hodnocení dlouhodobě řešených programů EUREKA, EUPRO, COST, KONTAKT a INGO nebylo provedeno z hlediska dosahování cílů, neboť žádný z programů zatím nebyl ukončen.** MŠMT informovalo, že v době kontroly NKÚ zahájilo z vlastní iniciativy hodnocení průběhu řešení i plnění cílů jednotlivých programů, včetně zhodnocení efektivity použitých prostředků.

2.2 Účelová podpora projektů *Národního programu výzkumu (NPV)*

NPV je podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 130/2002 Sb. soubor programů schvalovaný vládou, který realizuje podstatnou část *Národní politiky výzkumu a vývoje*, resp. realizuje rozhodující směry výzkumu. Od roku 2006 jsou paralelně řešeny programy NPV II a původní NPV, který je níže označován jako NPV I.

Kromě povinností v koordinaci celého NPV má MŠMT dominantní postavení i jako poskytovatel účelové podpory; v letech 2005–2007 disponovalo 57,6–59,6 % prostředků na NPV. Skutečné čerpání účelové podpory v rámci NPV vykázalo MŠMT v roce 2005 ve výši 1 089 480 tis. Kč, v roce 2006 ve výši 1 628 778 tis. Kč a v roce 2007 ve výši 1 657 709 tis. Kč.

a) *Národní program výzkumu I* (původně NPV)

NPV I byl schválen vládou usnesením ze dne 28. dubna 2003 č. 417. Program předpokládal jako dobu řešení období 2004–2009. V letech 2005–2007 se NPV I týkal sedmi ministerstev a Akademie věd ČR. Základní cíle NPV I jsou obecného charakteru, jejich vyhodnocení bude obtížné.

NPV I se skládá z tematických a průřezových programů, které se dále člení na podprogramy (díličí programy). Konkrétní cíle nebyly v NPV I stanoveny s tím, že detailní zadání jednotlivých programů vyhlásí příslušný poskytovatel podpory. MŠMT upřesnilo cíle v zadání veřejné soutěže ve VaV.

MŠMT zpracovalo pro vládu zprávu o NPV I, která byla schválena usnesením vlády ze dne 28. června 2006 č. 806. Jedná se o informaci za první dva roky řešení (tj. 2004 a 2005). **Předmětem zprávy nebylo hodnocení dosažených výsledků, plnění cílů apod. MŠMT kromě uvedených zpráv nezpracovalo žádnou informaci o NPV I.**

U podprogramu 1K – *Podpora začínajících pracovníků výzkumu a vývoje* bylo zatím jako u jediného z NPV I v kompetenci MŠMT ukončeno řešení všech projektů. Ke všem projektům tohoto podprogramu bylo zpracováno závěrečné hodnocení. V současné době MŠMT připravuje zpracování hodnocení celého podprogramu podle metodiky Rady pro výzkum a vývoj tak, aby hodnotící zpráva poskytovatele byla předána této radě v říjnu 2008. U dalších programů MŠMT vyhodnotilo projekty, jejichž financování bylo ukončeno.

Podle čl. 25 *Národní politiky výzkumu a vývoje pro období 2004–2008* se hodnocení resortních programů i NPV zakládá na vyhodnocení tematických, průřezových a dílčích programů, shrnujících očekávané, průběžné a dosažené výsledky jednotlivých zařazených projektů. Během řešení a po ukončení všech projektů zařazených do programu mají být poskytovatelem nebo

koordinátorem NPV předkládány vládě hodnotící zprávy včetně odhadu efektivnosti vynaložených finančních prostředků. MŠMT nezpracovalo žádný odhad efektivnosti týkající se NPV I, resp. jej do doby ukončení kontroly vládě nepředložilo, přestože NPV I se řeší a financuje již pátým rokem.

b) Národní program výzkumu II

NPV II byl schválen vládou usnesením ze dne 9. března 2005 č. 272. NPV II obsahuje pro každý průřezový i tematický program vymezení konkrétních cílů podpory, předpokládané přínosy a srovnání dané problematiky se současným stavem v České republice i v zahraničí. To vše na období čtyř až šesti let, kdy bude probíhat účelové financování realizace priorit výzkumu v České republice. NPV II je implementačním nástrojem, který realizuje *Národní politiku výzkumu a vývoje na období 2004–2008*. Na rozdíl od NPV I je NPV II určen pouze pro dva resorty – pro MŠMT a Ministerstvo průmyslu a obchodu.

MŠMT má v rámci svých kompetencí koordinovat NPV II a řídit ty části národního programu, u kterých je poskytovatelem. Disponuje prostředky na všechny programy NPV II s výjimkou tematického programu TP1 – *Trvalá prosperita*, kde je poskytovatelem Ministerstvo průmyslu a obchodu. MŠMT doložilo, že všechny povinnosti v kontrolovaném období plnilo.

MŠMT provedlo v roce 2007 kontrolu plnění cílů, včetně kontroly čerpání finančních prostředků, u jednotlivých projektů NPV II. Kontrolovány byly všechny projekty z programů, u nichž je poskytovatelem MŠMT.

Podle části 9 NPV II mělo MŠMT po ukončení 2. roku řešení zpracovat zprávu o průběžném plnění stavu řešení tematických a průřezových programů a předložit ji vládě. Tato zpráva pro vládu o NPV II byla schválena usnesením vlády ze dne 23. ledna 2008 č. 68. V závěru zprávy je uvedeno mj.: *Hodnocení výsledků, splnění cílů programů, přínos pro VaV či zvýšení konkurenceschopnosti ČR bude provedeno po ukončení jednotlivých projektů, tedy po roce 2011. To znamená, že MŠMT nepočítá během šestiletého řešení NPV II, ve kterém má být ze státního rozpočtu vynaloženo na tyto programy více než 7 mld. Kč, s průběžným nebo dílčím hodnocením výsledků, přínosů a plnění cílů programů tvořících NPV II. Toto je v rozporu i s článkem 25 Národní politiky výzkumu a vývoje pro období 2004–2008.*

III. Kontrolní činnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v oblasti výzkumu a vývoje

Podle § 13 odst. 1 a 2 zákona č. 130/2002 Sb. MŠMT provádělo ve stanovených termínech kontroly plnění cílů projektů VaV nebo VZ, včetně kontrol čerpání a využívání podpory a účelnosti uznaných nákladů podle uzavřené smlouvy o poskytnutí podpory nebo rozhodnutí o poskytnutí podpory.

Podle § 13 odst. 3 zákona č. 130/2002 Sb. je poskytovatel povinen provádět finanční kontrolu u příjemců podpory (a to podle zvláštních právních předpisů) nejméně u 5 % z celkového počtu projektů a VZ podporovaných poskytovatelem v daném kalendářním roce, vždy však nejméně u jednoho projektu.

V roce 2005 MŠMT provedlo finanční kontrolu u 26 projektů a VZ z celkem 280 podporovaných projektů a VZ, v roce 2006 u 13 projektů a VZ ze 427 podporovaných a v roce 2007 u 12 projektů a VZ z 437. Tyto údaje se netýkají projektů v rámci programů mezinárodní spolupráce. Zákonem stanovený rozsah finančních kontrol projektů a VZ splnilo MŠMT pouze v roce 2005, kdy zkontrolovalo 9,28 % podporovaných aktivit, v dalších letech již nedosáhlo požadovaného procenta kontroly podporovaných aktivit (3,98 a 2,75 %).

MŠMT v rámci programů mezinárodní spolupráce ve VaV podporovalo celkem 492 projektů v roce 2005, v roce 2006 celkem 550 projektů a 628 projektů v roce 2007. V žádném z kontrolovaných let MŠMT nesplnilo stanovený pětiprocentní rozsah kontroly projektů. S narůstajícím počtem projektů nebyl úměrně zvyšován počet finančních kontrol. V roce 2005 bylo finanční kontrole podrobeno 22 projektů, tj. 4,47 % projektů, v roce 2006 rovněž 22 projektů, tj. 4 %, a v roce 2007 pouze 18 projektů, tj. 2,87 %.

V období let 2005–2007 provedlo MŠMT celkem 12 kontrol u vybraných veřejných vysokých škol. Jednalo se o kontroly hospodaření VŠ s prostředky státního rozpočtu, jejichž součástí byly i prostředky určené na podporu VaV, a dále o kontroly přímo zaměřené na VaV.

IV. Shrnutí

Kontrola prokázala problematické používání institucionální podpory specifického výzkumu na vysokých školách. MŠMT ve svých rozhodnutích neupřesnilo účel a podmínky použití, což si některé z nich vyložily jako téměř volné použití prostředků této podpory. Stanovení cíle a zaměření specifického výzkumu zůstalo na samotných VŠ. Hodnocení efektivnosti, hospodárnosti a splnění účelu institucionální podpory specifického výzkumu nelze provést.

Pro výzkumné záměry řešené od 1. ledna 2005 nevymezilo MŠMT žádné priority ani rámce věcného zaměření navrhovaných VZ. Způsob hodnocení návrhů nebyl v plné míře znám uchazečům předem. Návrhy VZ, které MŠMT rozhodlo podporovat od roku 2005, nebyly jako celek vyhodnoceny z hlediska efektivity výdajů státního rozpočtu. Přestože se jedná o vysoký objem prostředků, neexistuje vyhodnocení, jaký je očekávaný celkový přínos podporovaných VZ.

Po ukončení výzkumných záměrů MŠMT hodnotí pouze výsledky jednotlivých VZ. Obecně závazné právní předpisy neukládají poskytovatelům podpor povinnost vyhodnotit cíle institucionální podpory VZ jako celek, avšak vyhodnocení efektivnosti vynaložených finančních prostředků po ukončení všech VZ je žádoucí.

MŠMT nepředložilo žádný dokument k hodnocení dosahování cílů dlouhodobě řešených programů EUREKA, EUPRO, COST, KONTAKT a INGO, resp. celého okruhu programů mezinárodní spolupráce ve VaV.

MŠMT pro vládu zpracovalo po prvních dvou letech řešení *Národního programu výzkumu I* zprávu, která však neobsahuje hodnocení dosažených výsledků a plnění cílů. Žádný odhad efektivnosti týkající se NPV I dosud MŠMT nezpracovalo, přestože NPV I se řeší a financuje již pátým rokem. MŠMT nepočítá s průběžným nebo dílčím hodnocením výsledků, přínosů a splnění cílů programů tvořících NPV II pro období do konce roku 2011, kdy má být ze státního rozpočtu vynaloženo více než 7 mld. Kč na řešení NPV II.

MŠMT nevede souhrnnou evidenci plnění povinnosti poskytovatele, a to provádění finanční kontroly nejméně u 5 % z celkového počtu projektů a VZ. Z dat získaných z dílčích údajů o kontrolách v kompetenci jednotlivých útvarů vyplývá, že MŠMT tuto povinnost většinou nesplnilo.